

Veřejné zdravotnictví I. v zubním lékařství

(jarní semestr 2013)

SOCIÁLNÍ LÉKAŘSTVÍ

MUDr. Irena Vyzulová

Sociální lékařství (SL)

- podmínky absolvování kolokvia (**předtermíny** v týdnu od 21.5.)
  - materiály:
    1. otázky ke kolokviu,
    2. témata **písemných prací**,
    3. pokyny pro citování odborné literatury
  - témata přednášek
  - úvod do sociálního lékařství – historie oboru, jeho obsah, poslání a základní metody
-

Sociální lékařství - písemná práce

- ❑ Termín odevzdání – do **14.5. 2013**
zde
  - ❑ Každá práce je **originál !!!**
  - ❑ CITACE !
    1. odlišit vlastní text autora
od textu převzatého
    2. určit z jakého pramene převzatý
text pochází
- !!! seznam použité literatury a internetových zdrojů !!!
- ❑ Kdo neodevzdá práci, **nemůže ke kolokviu!**
-

Studijní literatura

- **Holčík, J., Žáček, A., Koupilová, I.: Sociální lékařství. Brno, MU 2002, 137 s.**
  - **Přednášky (*IS, studijní materiály*)**
-

Sociální lékařství – témata přednášek (1)

19.2.- Organizační informace. Úvod do sociálního lékařství.

26.2.- Rutinní zdravotnické statistiky

5.3.- Demografie

12.3.- Standardizace. Úmrtnostní tabulky.

19.3.- Zdravotní stav české populace.

26.3.- Zhoubné nádory jako zdravotně - sociální problém

Sociální lékařství – témata přednášek (2)

- 2.4.- Úvod do epidemiologie. Ukazatele orální epidemiologie
- 9.4.- Měření frekvence nemocí v populaci
- 16.4.- Diagnostické testy, screening
- 23.4.- Epidemiologické studie
- 30.4.- Rizika v epidemiologii
- 7.5.- Odevzdání písemných prací. Konzultace.
- 14.5.- Odevzdání písemných prací. Konzultace.

Předtermíny od 21.5. do konce května !

Sociální lékařství (SL) a veřejné zdravotnictví (VZ)

- teoretické, sociomedicínské, interdisciplinární obory, kt. nelze jednoznačně oddělit
  - SL představuje teoretickou a metodologickou základnu soustavy péče o zdraví, teoretický základ VZ
  - VZ staví na předpokladu, že zdraví, péče o zdraví a zdravotnictví je významná veřejná priorita, veřejný statek a všeobecně humánní hodnota
  - VZ (a zdravotní politika) – hlavní aplikační oblasti SL
  - vztah pojmů SL a VZ - obdoba návaznosti teorie a praxe (zákl. vědním a výukovým oborem je SL, VZ - souhrn činností politických, administrativních a organizačních)
-

Sociální lékařství v soustavě lékařských věd

- **Svět** – členitý, komplexní systém – má svůj řád a pevnou hierarchii ⇒ lze studovat ve 3 základních stupních systémového seskupení, na úrovni:
    - molekul, buněk a orgánů → základní **biomedicínské** ob.
    - lidského individua → klinické **biomedicínské** ob.
    - **humánních skupin** → **sociomedicínské** obory
-

Sociální lékařství

- ❑ **Základní biomedicínské obory** – metoda: laboratorní experiment
  - ❑ **Klinické biomedicínské obory** – metoda: pozorování, kazuistika, zkušenost, laboratorní vyšetření a kontrolovaný pokus. Individuální zdravotní potřeby lidí.
→ stanovení diagnózy + léčba
  - ❑ **Sociomedicínské obory** – orientace na zdrav. problémy humánních skupin → hygiena, epidemiologie, **soc.lékařství + veř.zdravotnictví** + lékařská etika atd.
-

Sociální lékařství

Sociální lékařství odráží **úplnost vztahů mezi lékařstvím a společností**, bez ohledu na jakoukoli doktrínu či ideologii. Jeho cílem je signalizovat všechny situace, v nichž lékařství může přispět k **lepší sociální struktuře, optimálnímu zdraví a zdokonalení společnosti**.

(Jules Guérin: Gazette médicale de Paris, 1848)

Sociálně lékařství - historie

- obor se soustavně rozvíjí od 20. let 20. st. - tehdy poprvé formulovány a řešeny sociálně zdravotní problémy provázející rozvoj průmyslu, vědy a demokracie
  - po 1.sv.v. na LF v Evropě → pracoviště, reagující na sociálně-medicínský pohyb v myšlení lékařů = Ústavy sociálního lékařství (Berlín, Utrecht, Nancy.....)
  - ČR – Brno- Ústav SL na LF MU (1922) – prof. Dr. **Hamza**, Praha-LF UK prof. Dr. **Pelc** (1935),
první představitel a prof.SL Fr. **Procházka** (SL – soubor všech zdravotních potřeb sociální péče)
  - období mezi válkami – obor hledá identitu a snaží se zařadit mezi ostatní medicínské vědní obory
  - po 2.sv. válce – SL pod politickým tlakem, vnucená ideologická orientace
  - po r. 1989 –obtížné období, snahy o omezení až likvidaci oboru
-

Sociální lékařství – potíže s názvem

- **Sociální** - z latiny - societas
  - socius
  - socialis

v současnosti – ve významu **společenský**
– emocionálně neutrální

- **Lékařství** – námitky neobstojí – v lékařství nejde jen o léčení, ale o všechny druhy odborných činností
-

Sociální lékařství

- ❑ vědní, medicínský a interdisciplinární obor, kt. se zabývá zdravím populace a péčí o zdraví ve společnosti
- ❑ *Interdisciplinární* ⇒ epidemiologie, demografie, sociologie, ekonomie, právo, psychologie, etika...
- ❑ *Zdraví populace a péče o zdraví* ⇒
  - 1) Jaké je zdraví populace?
  - 2) Proč je takové?
  - 3) Jak ho můžeme zlepšit?

Cíl SL: **přispět ke zlepšení zdraví lidí !**

Sociální lékařství

□ Z hlediska výuky, výzkumu a zdravotnické praxe ⇒ funkce

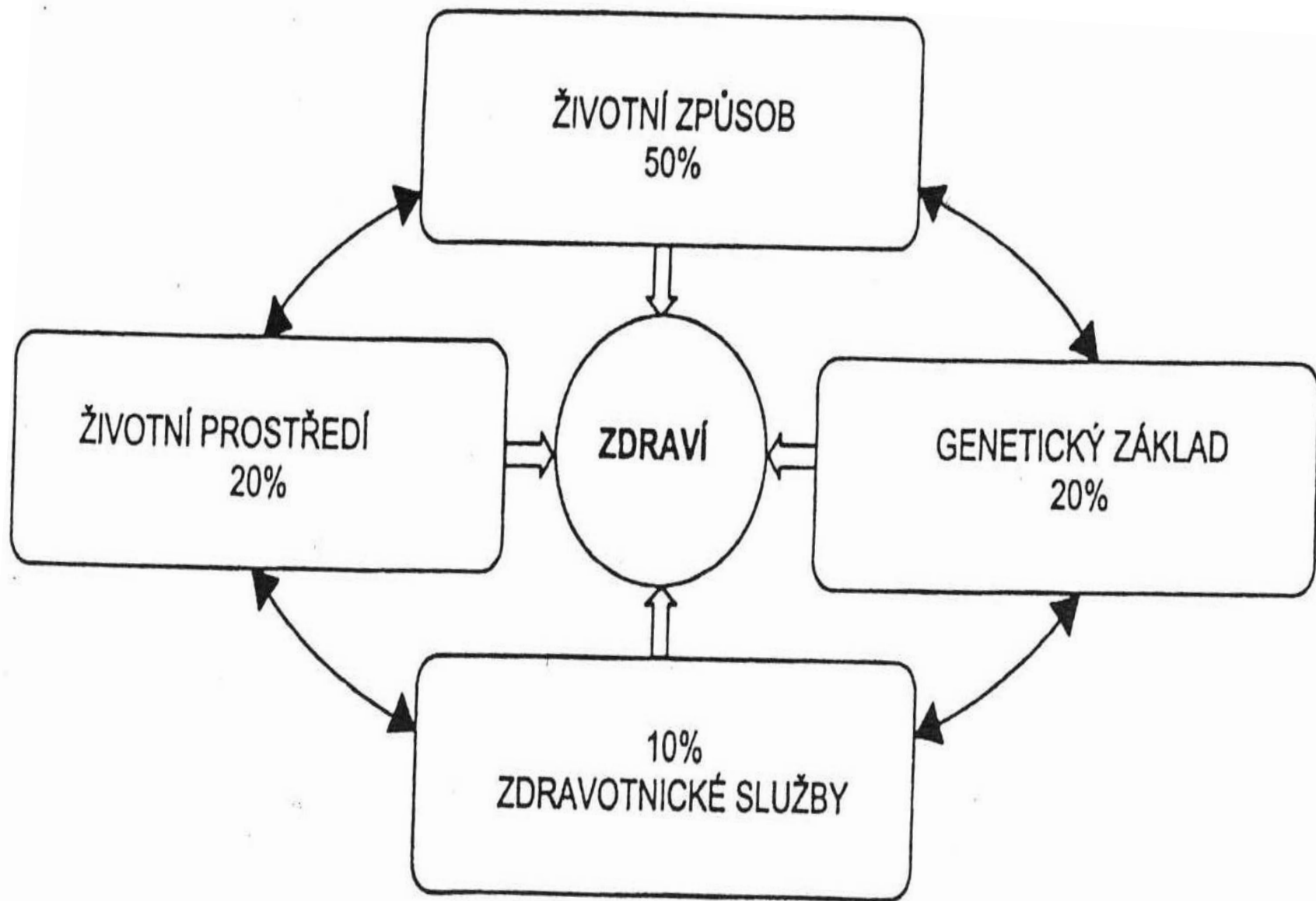
1/ poznávací + metodická

2/ hodnotová, postojová, morální

3/ aplikační + formativní

4/ výchovná

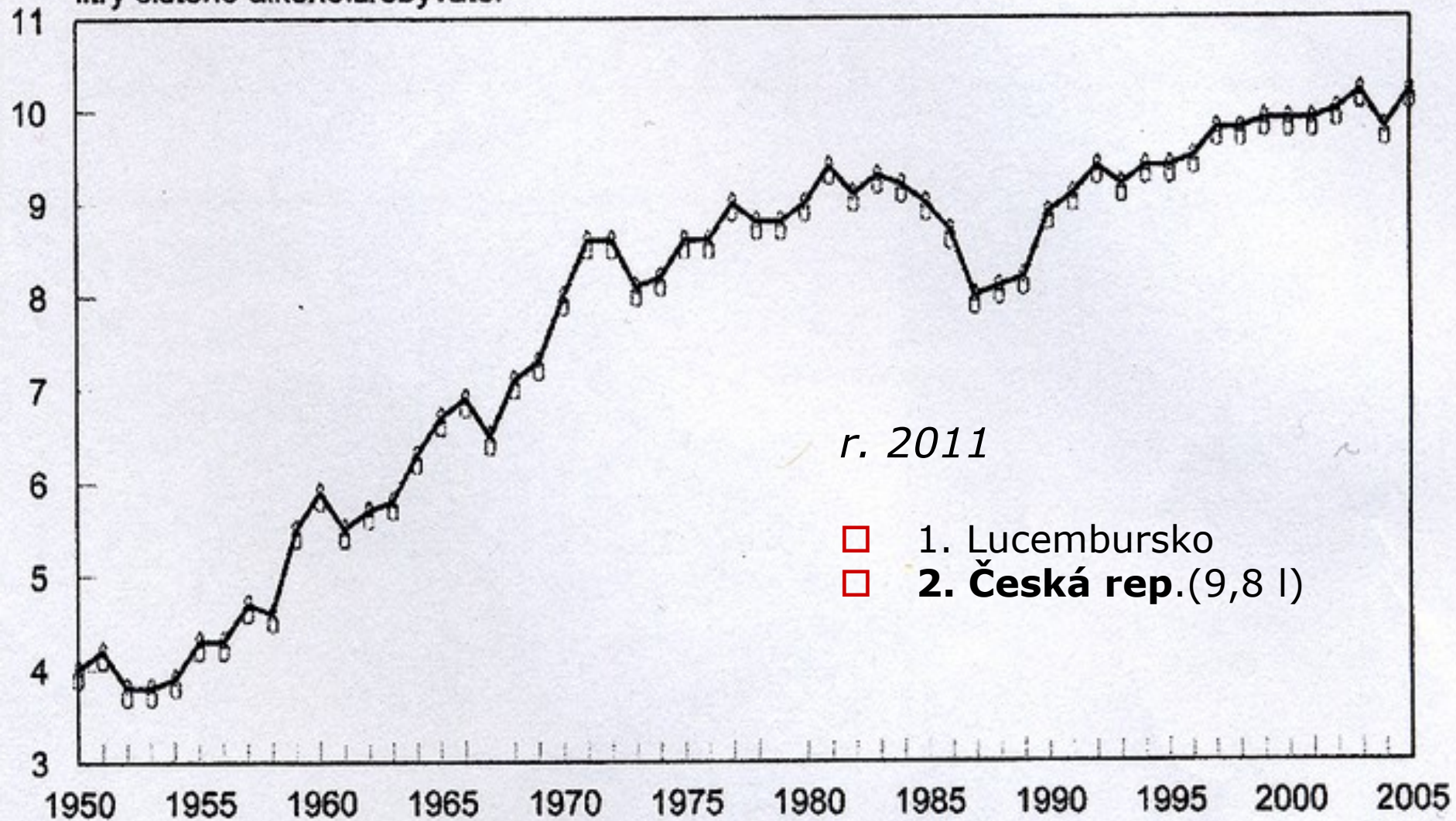

Základní determinanty zdraví a jejich vliv na zdraví v procentech.

Vývoj spotřeby alkoholu na obyvatele v ČR 1950 - 2006

litry čistého alkoholu/obyvatel

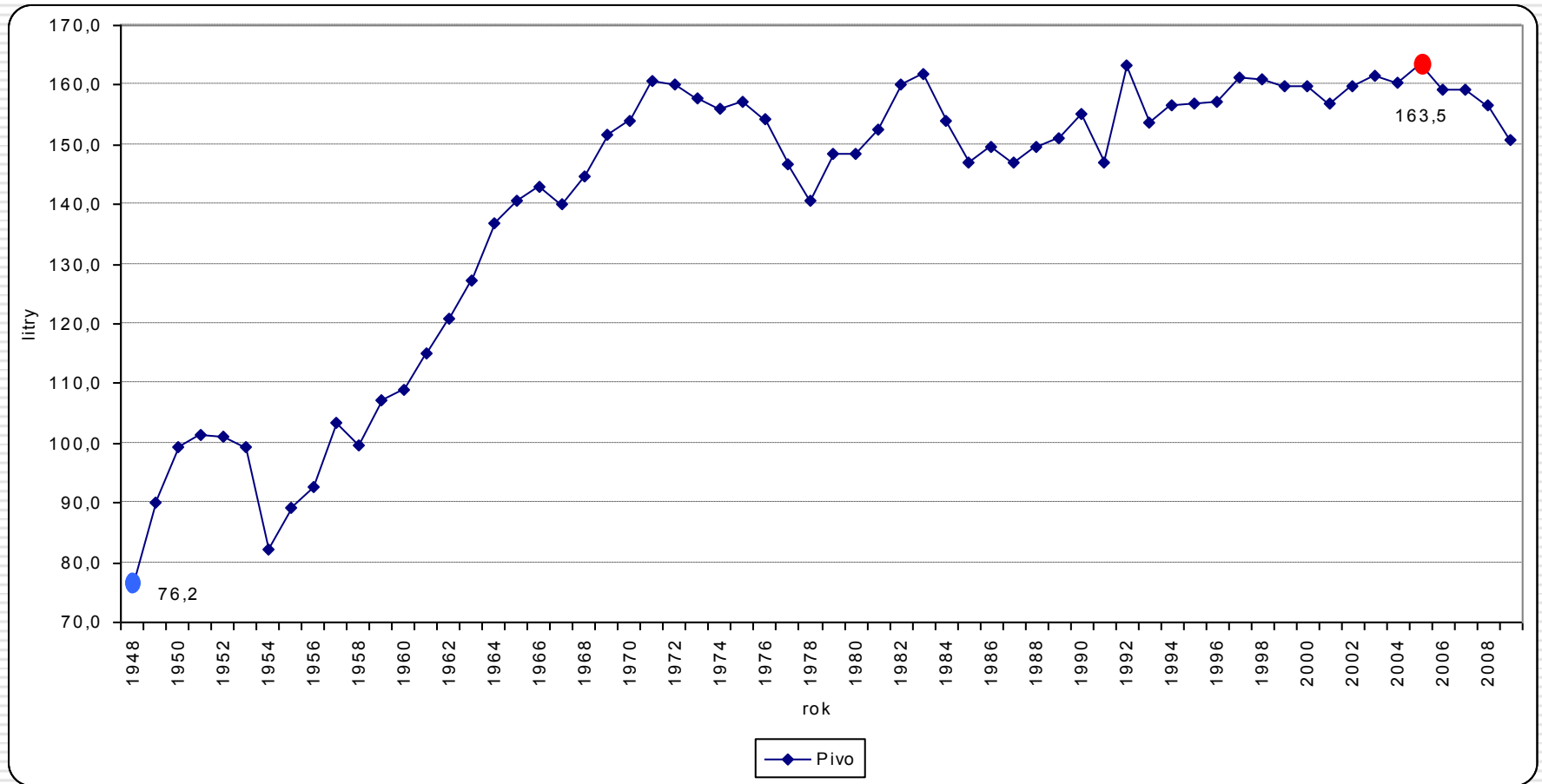

r. 2011

- 1. Lucembursko
- 2. **Česká rep. (9,8 l)**

Spotřeba piva celkem v ČR v letech 1948 – 2009 (litry/ obyvatel/ rok)

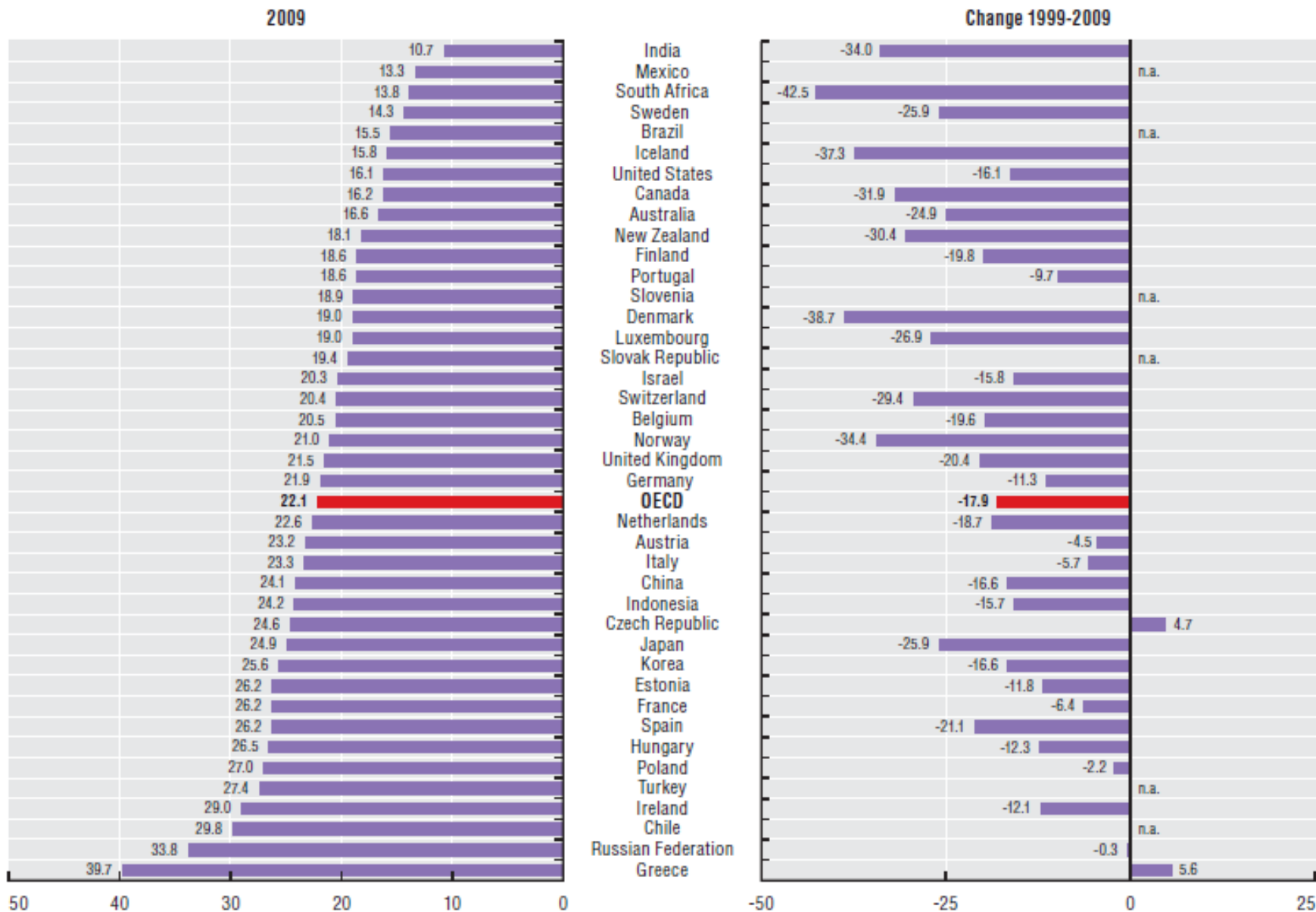

Tragická statistika kouření - celosvětově

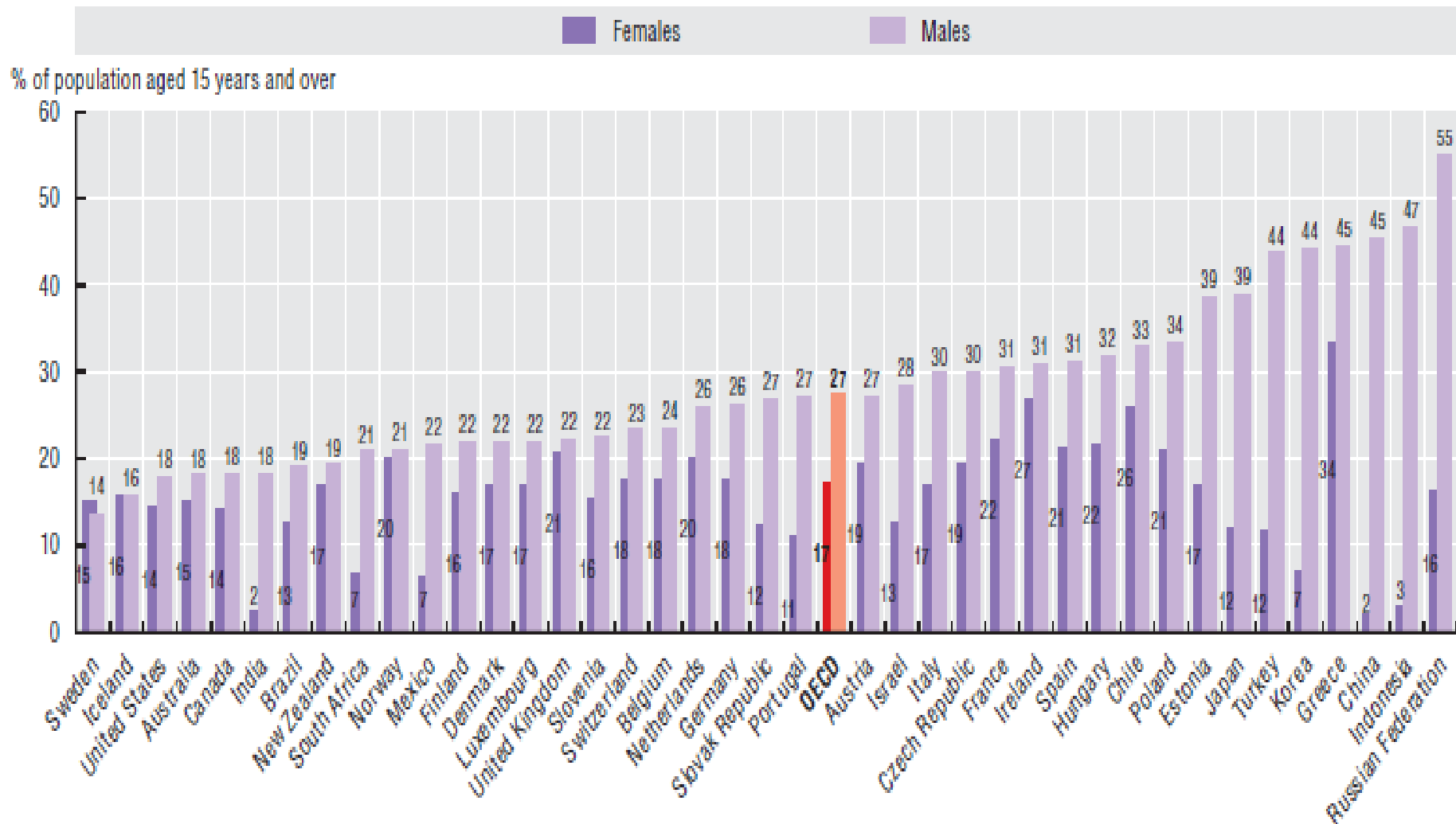

- ❑ **1,3 miliardy** kuřáků
  - ❑ 100 milionů úmrtí za 20.stol.
  - ❑ Počet úmrtí **4,8 mil./rok**
  - ❑ > ¾ kuřáků žije v zemích s nízkými a nižšími středními příjmy (dle HDP)
  - ❑ V zemích s vysokými příjmy prevalence kouření klesá
  - ❑ Každá vykouřená cigareta zkracuje život o 5 minut
  - ❑ Prognoza – při zvyšování počtu kuřáků současným tempem **zemře** v r. 2020 v důsledku kouření **10 milionů lidí**
-

Podíl denních kuřáků u dospělé populace a změny v období 1999 – 2009 (vybrané země OECD)

Podíl denních kuřáků dle pohlaví (2009)

Tragická statistika kouření – Česká republika

- kouří **2,3 mil.** osob –**26%** dospělé populace, tj. 29% osob nad 15 let – průměr EU – 28%
(průzkum Eurobarometr 2012)
- **250 000 mladistvých do 18 let** (více dívek) !!!
- 21 miliard cig./rok
- **18 000 lidí zemře** ročně následkem kouření (+ 3000 lidí následkem pasivního kouření)
- 1/2 pravidelných kuřáků zemře následkem kouření (ZN, KVS, plicní choroby, aj...)

Ekonomika a kouření cigaret

- Roční *náklady* na léčbu kuřáků v ČR - cca **80 miliard Kč**
- Roční *příjem* z daní na tabákové výrobky - cca **35 miliard Kč**

zátěž zdravotního systému ČR,
společnost na kuřáky značně
doplácí!!!

A co Vy ?

Kouření zdravotníků a mediků

---

v ČR

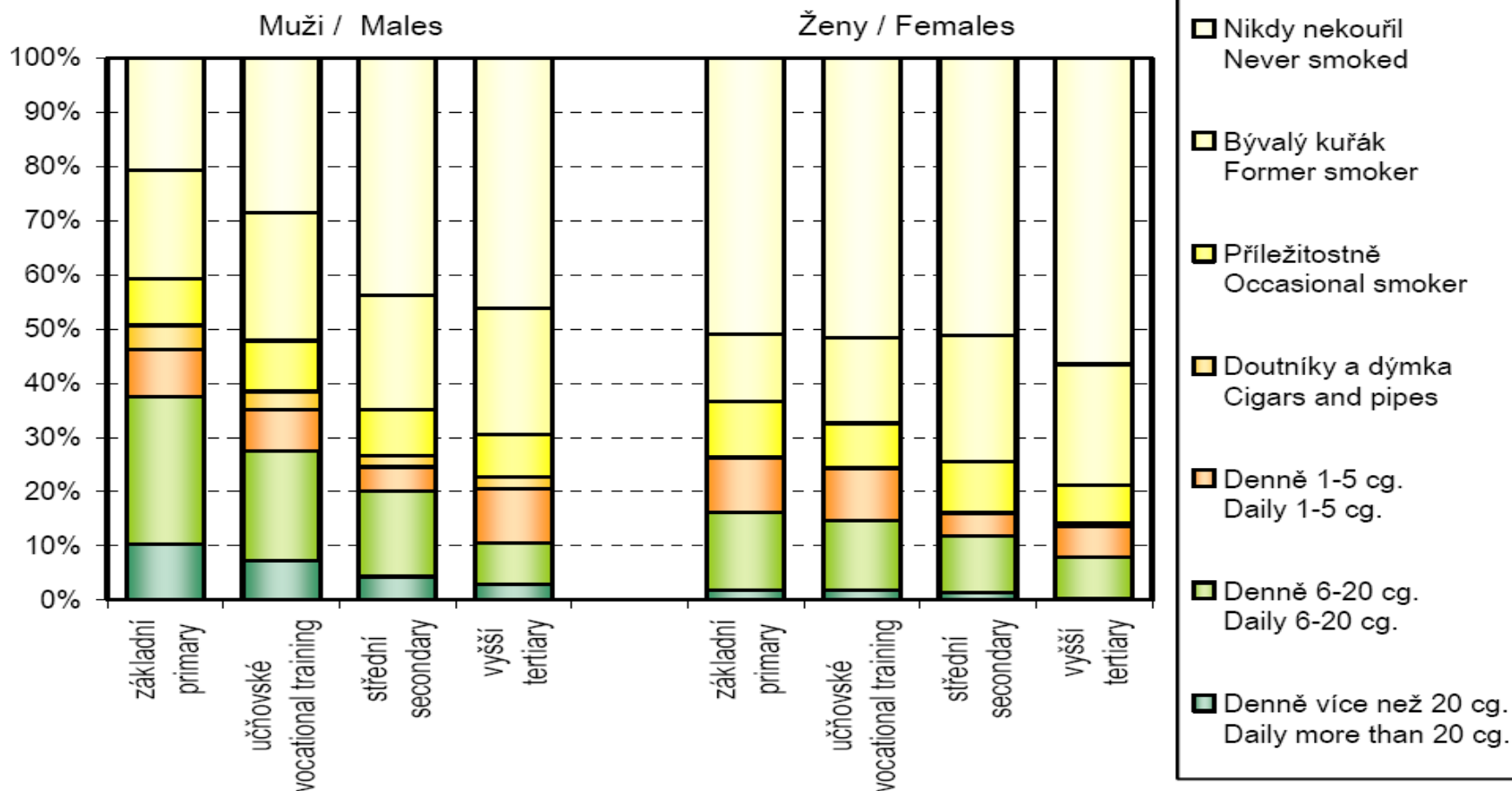
- Kouří 16 % lékařů
- Kouří 40 % sester
- Kouří 20% mediků

Výběrové šetření o zdravotním stavu a životním stylu v ČR (ÚZIS 2006)

Složení respondentů podle typu kouření a vzdělání (standardizovaný ukazatel)

*Respondents by type of smoking and education
(standardized indicator)*

Tragická statistika kouření

- ❑ *Slovo psychologa*: „Lidé kouří ne proto, že chtějí kouřit, ale protože nemohou přestat“.
- ❑ *Slovo statistika*: „ Pokud by všichni kuřáci v ČR přestali kouřit, jedna třetina onkologů by byla bez práce“.
- ❑ *Slovo filozofa*: „ Závislost nelze jen tak vyhodit oknem. Musíte ji laskavě svést ze schodů, doprovodit ji ke vchodu a vypoklonkovat ze dveří“ (M. Twain)